

Голяшкіна О.А.

Національна академія державного управління
при Президентіві України

ОРГАНИ СУДОВОЇ ВЛАДИ В МЕХАНІЗМІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПОДОЛАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

У статті розглянуто роль судової влади в механізмі державного управління щодо виконання функції судового контролю. Визначено суть, форми та засади участі органів судової влади у формуванні та реалізації антикорупційної політики держави, в тому числі в механізмі запобігання та подолання конфлікту інтересів у публічному управлінні.

Ключові слова: суд, Конституційний Суд, конфлікт інтересів, приватний інтерес, публічна служба, посадова особа, державне управління.

Постановка проблеми. За змістом Конституції України ключова роль у механізмі публічного (державного) управління належить судовій владі, основне соціально-політичне (функціональне) призначення якої полягає у здійсненні правосуддя, під яким на найвищому рівні теоретичного узагальнення треба розуміти діяльність спеціально уповноважених органів державної влади (судів) по вирішенню різноманітних правових конфліктів, які виникають між учасниками суспільних відносин у процесі реалізації норм права, змістом якого є практичне втілення їхніх приписів у життя у формі виконання, додержання, використання та застосування. У загальному вигляді основне соціально-політичне (функціональне) призначення судової влади полягає насамперед в охороні врегульованих нормами права суспільних відносин від порушень з боку будь-яких суб'єктів права – органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їхніх посадових осіб, підприємств, установ та організацій, а також громадян та їхніх об'єднань. Саме тому в літературі головною функцією судової влади, в якій відображається її основне соціально-політичне призначення, вважається «захист права» [5, с. 49] чи «забезпечення панування права» [10, с. 600]. Вона є складовою частиною правоохоронної функції держави, зміст якої в тому чи іншому варіанті зводиться до охорони правопорядку, забезпечення законності, захисту прав і свобод людини і громадянина [11, с. 204; 12, с. 148; 8, с. 73]. Ця функція, як і будь-яка інша функція держави,

здійснюється через розгалужену систему органів держави та органів місцевого самоврядування.

Проте в демократичній, правовій державі ключова роль у здійсненні цієї функції (особливо в частині, що стосується захисту прав і свобод особи) належить органам судової влади, які здійснюють її в особливих, тільки їм притаманних процесуальних формах, визначених конституцією і законами. В Україні такий характер судової влади впливає, зокрема, зі змісту ст. 2 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», за якою суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Тому органи судової влади займають особливе місце в механізмі запобігання та подолання конфлікту інтересів у публічному управлінні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні питання конфлікту інтересів у публічному управлінні обговорюється досить активно, є предметом численних наукових досліджень та публікацій представників різних галузей науки. А.Я. Анцупов, В.П. Васильєв, Н.Г. Деханова, І.П. Лопушинський, Т.В. Мотренко, О.Ю. Оболенський, М.І. Рудакевич, Ю.О. Холоденко, А.І. Шипілов визначають потреби подальшого інституційного розвитку державної служби, закріплення принципів громадянського служіння державі й суспільству, етичних норм виконання посадо-

вих обов'язків тощо. Водночас залишається відкритим питання з'ясування ролі органів судової влади в механізмі запобігання та подолання конфлікту інтересів у публічному управлінні.

Постановка завдання. Мета статті – з'ясувати роль органів судової влади в механізмі запобігання та подолання конфлікту інтересів у публічному управлінні.

Виклад основного матеріалу дослідження. В організаційному відношенні судова влада представляє цілісну систему органів судової влади, яка відповідно до ст. 125 Конституції «будується за принципами територіальності та спеціалізації і визначається законом». Зокрема, за змістом ч. 3 ст. 17 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» систему судоустрою з точки зору територіальності та інстанційності складають: 1) місцеві суди; 2) апеляційні суди; 3) Верховний Суд. Згідно з ч. 1 ст. 18 цього Закону зазначені суди спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення. Крім того, ч. 3 ст. 17 та ст. 31 Закону передбачено створення для розгляду окремих категорій справ у системі судоустрою вищих спеціалізованих судів, до яких належать Вищий суд з питань інтелектуальної власності та Вищий антикорупційний суд.

Факторами цілісності системи судоустрою є єдність цілей, функцій і завдань органів судової влади, принципів їх організації та діяльності. Відповідно до ч. 4 ст. 17 згаданого вище Закону єдність системи судоустрою забезпечується: 1) єдиними засадами організації та діяльності судів; 2) єдиним статусом суддів; 3) обов'язковістю для всіх судів правил судочинства, визначених законом; 4) єдністю судової практики; 5) обов'язковістю виконання на території України судових рішень; 6) єдиним порядком організаційного забезпечення діяльності судів; 7) фінансуванню судів виключно з Державного бюджету України; 8) вирішенням питань внутрішньої діяльності судів органами суддівського самоврядування.

У широкому плані до системи судової влади належить і Конституційний Суд України, який відповідно до ст. 147 Конституції України вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та в передбачених цією Конституцією випадках інших актів здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до цієї Конституції.

З точки зору теорії державного управління основне функціональне призначення судової влади полягає в здійсненні судового контролю, що є складовою частиною більш загальної функції державного управління – функції державного контролю, що здійснюється через розгалужену систему всіх органів держави, в тому числі й через органи судової влади.

Необхідність такого контролю зумовлена тим, що процес державного управління відбувається шляхом прийняття (видання) різними органами державної влади та органами місцевого самоврядування розгалуженої системи правових актів, між якими існує відповідна субординація, що відбивається в їхній юридичній силі. Відповідно до ст. 8 Основного Закону в Україні визнається і діє принцип верховенства права, який є ключовим для характеристики правової держави і який нерозривно пов'язаний з верховенством Конституції, за якого закони та інші нормативно-правові акти повинні прийматися на її основі та відповідати їй (ч. 2). При цьому в Україні діє також принцип верховенства закону в системі правових актів законів [6; 9; 13; 14], який у свою чергу визнається своєрідним чинником верховенства Конституції [14, с. 6], а, отже, й верховенства права. Такий зв'язок між цими явищами відображається хоча б у тому, що поза нормами законів реалізація принципу верховенства Конституції, а отже, й принципу верховенства права, практично неможлива. Адже норми Конституції, створюючи першооснову для законодавчого регулювання суспільних відносин у відповідних сферах суспільного життя, об'єктивно потребують опосередкування нормами законів. Без відповідних законів практична реалізація переважної більшості конституційних норм, незважаючи на їх пряму дію, неможлива. Із цих позицій дискусійною виглядає теза тих авторів, зокрема С. Головатого, який, заперечуючи проти існування принципу верховенства закону, закликає «усталити вживання як у теорії, так і на практиці одного поняття – «верховенство права»» [7, с. 113], тобто поза законом.

Таким чином, принцип верховенства права, який є головною ознакою правової держави, означає те, що всі інші правові акти повинні прийматися на основі Конституції і законів України та відповідати їм. Така природа законів відображається насамперед у положеннях ч. 2 ст. 6 Основного Закону, згідно з якими органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією

межах та відповідно до законів України. Принцип верховенства закону в системі правових актів відображений також у ч. 2 ст. 19 Конституції, згідно з якою органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їхні посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією і законами України. На верховенство закону в механізмі правового регулювання вказує також положення ч. 3 ст. 106 Конституції, згідно з яким Президент України видає укази і розпорядження на основі та на виконання Конституції та законів України. Верховенство закону впливає також зі змісту багатьох інших положень Конституції, які містять відповідні посилення на закони.

У зв'язку з цим важливим елементом змісту управлінської діяльності будь-якої держави є контроль за дотриманням законів як первинних державно-управлінських рішень, який здійснюється через розгалужену систему всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Його суть у загальному вигляді зводиться до спостереження (моніторингу), нагляду, аналізу та перевірки виконання конституції та законів, інших правових актів державного управління відповідними органами державної влади та органами місцевого самоврядування, їхніми посадовими особами, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами. Саме тому державний контроль у літературі з державного управління та адміністративного права незмінно кваліфікується як один зі способів забезпечення законності й дисципліни в державному управлінні [1; 2; 3]. При цьому за умови демократичної, правової держави ключова роль у здійсненні такого контролю відводиться органам судової влади, основне функціональне призначення якої в Україні полягає в здійсненні правосуддя у формі цивільного, господарського, адміністративного, кримінального та конституційного судочинства.

На відміну від контролю з боку інших органів держави, зокрема органів виконавчої влади, який може здійснюватися з мотивів як доцільності, так і законності, судовий контроль здійснюється виключно з точки зору верховенства права. Його суть у широкому сенсі полягає в забезпеченні неухильного додержання насамперед Конституції та законів України, а також інших актів законодавства (в разі їх відповідності Конституції та законам України), всіма органами державної влади та органами місцевого самоврядування,

їхніми посадовими особами, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами. Саме тому в теорії державного управління та адміністративного права судовий контроль, поряд із контролем органів законодавчої та виконавчої влади, одноставно визнається одним із чи не найважливіших способів (засобів) забезпечення законності та дисципліни в державному управлінні, захисту прав і свобод людини і громадянина [2, с. 373–375; 4, с. 167].

При цьому, що найважливіше, в умовах демократичної, правової держави судовий контроль поширюється на всі сфери суспільного життя. В Україні такий характер судового контролю впливає зі змісту ч. 3 ст. 124 Конституції, згідно з якою «юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення. У передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи», що об'єктивно включає в себе розгляд справ у сфері запобігання та протидії корупції, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

У такому контексті органам судової влади в широкому сенсі притаманні всі атрибути та ознаки органів державного управління, які, ухвалюючи іменем України обов'язкові до виконання на її території рішення, можуть ефективно впливати на всі сфери суспільного життя, в тому числі й на сферу запобігання та врегулювання конфлікту інтересів шляхом визнання неконституційними (чи незаконними) законів, інших правових актів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, відновлення порушених прав і законних інтересів юридичних та фізичних осіб, а також суспільства і держави, застосування до порушників антикорупційного законодавства заходів державного примусу у вигляді кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності.

У сфері конституційного судочинства це відображається насамперед у повноваженнях Конституційного Суду України щодо вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність) законів та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, що стосуються питань запобігання корупції, в тому числі запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. При цьому закони та інші акти за рішенням Конституційного Суду України визнаються неконституційними повністю чи в окремій частині, якщо вони не

відповідають Конституції України або якщо була порушена встановлена Конституцією України процедура їх розгляду, ухвалення або набрання ними чинності (ч. 1 ст. 152). Забезпечуючи верховенство Основного Закону в системі нормативно-правових актів України шляхом визнання відповідних правових актів неконституційними, Конституційний Суд фактично здійснює функцію конституційного контролю, внаслідок чого закони, інші акти або їхні окремі положення, що визнані неконституційними, втрачають чинність із дня ухвалення Конституційним Судом України рішення про їхню неконституційність, якщо інше не встановлено самим рішенням, але не раніше дня його ухвалення. У такий спосіб Конституційний Суд України ефективно впливає на практику правотворчості та правозастосування не лише тих органів держави, акти яких визнані неконституційними, а й інших органів держави та органів місцевого самоврядування, які повинні керуватися цими актами в разі застосування їхніх норм.

Відповідний вплив на правотворчість та правозастосування відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії корупції, в тому числі у сфері запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, мають також рішення Конституційного Суду з питань офіційного тлумачення Конституції України. Це зумовлено загальнообов'язковістю такого тлумачення, яке стосується всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які беруть участь у формуванні та реалізації антикорупційної політики. Причому таку діяльність він фактично здійснює не тільки в процесі офіційної інтерпретації відповідних положень Конституції і законів України, а й у процесі вирішення питань щодо відповідності законів та інших правових актів Конституції України. За результатами офіційного тлумачення Конституційний Суд України формулює своєрідні правові настанови (інструкції) щодо правильного застосування відповідних положень Конституції органами державної влади та органами місцевого самоврядування у відповідній сфері. За юридичною силою акти офіційного тлумачення Конституційного Суду співвідносяться з юридичною силою відповідно Конституції України. Тому обов'язковість актів офіційного тлумачення Конституції, які можуть бути «нейтралізовані» лише шляхом внесення відповідних змін до неї [15, с. 56], стосуються всіх органів державної влади та органів

місцевого самоврядування, які повинні враховувати їх у своїй нормотворчій та правозастосовній діяльності.

Крім того, до можливих форм участі Конституційного Суду України в забезпеченні верховенства Конституції України у сфері запобігання та протидії корупції, врегулювання конфлікту інтересів можна віднести надання висновків про відповідність Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів антикорупційного спрямування, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їхню обов'язковість. Відповідні висновки він надає за зверненням Президента України, або щонайменше сорока п'яти народних депутатів України, або Кабінету Міністрів України (ст. 151 Основного закону України). Сюди ж можна віднести вирішення Конституційним Судом України питання про відповідність Конституції України (конституційність) закону України за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні по її справі закон України суперечить Конституції. Така конституційна скарга може бути подана в разі, якщо всі інші національні засоби юридичного захисту вичерпано (ст. 151-1).

За змістом ст. 151-2 Конституції України рішення та висновки, ухвалені Конституційним Судом України, є обов'язковими, остаточними і не можуть бути оскаржені.

Таким чином, Конституційний Суд України, визнаючи неконституційними закони та інші правові акти та здійснюючи офіційне тлумачення Конституції України, впливає як на сферу правотворчості, так і на сферу правозастосування відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування в процесі формування та реалізації антикорупційної політики. При цьому до повноважень Конституційного Суду України не належать питання щодо законності актів органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, а також інші питання, віднесені до компетенції судів загальної юрисдикції.

Особливо важливим у забезпеченні верховенства Конституції у сфері антикорупційної політики є рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 56-ти народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень підпункту «а» пункту 2 статті 5, статті 8, абзаців першого, другого пункту 2 статті 23 Закону

України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», указів Президента України «Про Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю» та «Про підвищення ефективності діяльності Координаційного комітету по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю» (справа про Координаційний комітет) від 7 квітня 2004 року № 9-рп/2004.

Цим рішенням Конституційний Суд визнав такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), положення підпункту «а» пункту 2 статті 5, статті 8 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30 червня 1993 року № 3341-ХІІ, а також положення абзаців першого, другого пункту 2 статті 23 цього Закону щодо заслуховування Верховною Радою України доповідей Координаційного комітету по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю (п. 1 резолютивної частини).

У процесі реалізації функцій конституційного контролю та офіційного тлумачення Конституції України, Конституційний Суд формує загальнообов'язкові правові позиції, які, з одного боку, спрямовані на захист прав і свобод осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а з другого – містять своєрідні правові орієнтири вдосконалення законодавства з питань запобігання корупції. Зокрема, такий характер властивий рішенням Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень законів України «Про засади запобігання та протидії корупції», «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» (справа про корупційні правопорушення та введення в дію антикорупційних законів) від 6 жовтня 2010 року № 21-рп/2010.

У цьому рішенні Конституційний Суд визнав такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними): словосполучення «що здійснюються в позаробочий час», яке містилося у пункті 2 частини першої статті 4 Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 11 червня 2009 року № 1506-VI, та словосполучення «у позаробочий час», яке містилося у статті 212-24 Кодексу України про

адміністративні правопорушення, крім його поширення на осіб, вказаних у частині першої статті 120 Конституції України; словосполучення «та близьких їй осіб», яке містилося у пунктах 2, 3 частини другої статті 9 Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 11 червня 2009 року № 1506-VI (п. 2 резолютивної частини).

Іншими словами, Конституційний Суд визнав неконституційними відповідні норми згаданих вище законодавчих актів, згідно з якими відповідні категорії осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, мали право займатися викладацькою, науковою та творчою діяльністю, медичної практикою, інструкторською та суддівською практикою зі спорту лише в позаробочий час, а також норми, згідно з якими спеціальна перевірка проводилася не лише стосовно осіб, які претендували на посаду, а й стосовно близьких та інших осіб, зазначених в абзаці другому частини першої статті 1 Закону № 1506.

У частині, що стосується обмежень щодо сумісництва з іншими видами діяльності та зворотної дії в часі норм закону з питань декларування, ключове значення має правова позиція Конституційного Суду в його рішенні у справі за конституційним поданням 53-х народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 2 частини першої статті 7, пункту 2 розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 13 березня 2012 року № 6-рп/2012.

Цим рішенням він, з одного боку, визнав таким, що відповідає Конституції України (є конституційним), положення пункту 2 частини першої статті 7 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 року № 3206-VI, згідно з яким особам, зазначеним у пункті 1 частини першої статті 4 цього закону (тобто особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування), забороняється входити до складу органу управління підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (п. 1 резолютивної частини), а з другого – визнав такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), положення пункту 2 частини першої статті 7 Закону щодо заборони зазначеним вище особам брати участь у загальних зборах підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку, а також пункту 2 розділу VIII

«Прикінцеві та перехідні положення» Закону, яким встановлено контроль за витратами, здійсненими зазначеними особами в період з 1 липня 2011 року до 31 грудня 2011 року, тобто за відносинами, які виникли до набрання чинності статтею 12 цього закону, чим порушено конституційну вимогу щодо незворотності дії в часі законів та інших нормативно-правових актів (п. 2 резолютивної частини).

До рішень, що справляють відповідний вплив на сферу запобігання корупції, можна віднести чимало інших рішень Конституційного Суду України, які безпосередньо хоч і не стосуються корупції, проте містять відповідні орієнтири для врегулювання відповідних суспільних відносин на законодавчому рівні. Зокрема, сюди слід віднести його рішення, в яких незмінно наголошувалося на те, що повноваження Президента України та Верховної Ради визначаються виключно Конституцією України, у зв'язку з чим виникає потреба в оцінці тих положень антикорупційних законодавчих актів, які наділяють їх повноваженнями, не передбаченими Основним законом України.

У сфері запобігання та регулювання конфлікту інтересів визначальну роль відіграють також суди загальної юрисдикції, до яких відповідно до Закону «Про судоустрій і статус суддів» належать місцеві суди, апеляційні суди, Верховний Суд, які спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення (статті 17, 18). Про таку їхню роль свідчать, зокрема, положення статті 129-1 Конституції України та статті 13 Закону «Про судоустрій і статус суддів», згідно з якими судові рішення, які ухвалюється іменем України, є обов'язковими до виконання всіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їхніми посадовими та службовими особами, фізичними і юридичними особами та їхніми об'єднаннями на всій території України.

При цьому суди загальної юрисдикції, здійснюючи правосуддя у формі цивільного, господарського, адміністративного та кримінального судочинства, реалізують, з одного боку, функцію судового контролю за діяльністю спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, а з іншого – функцію судового захисту прав суб'єктів, на яких поширюється дія Закону «Про запобігання корупції». Однак такий

поділ є дещо умовним, оскільки в широкому значенні, як зазначалося вище, основне соціально-політичне призначення судової влади полягає в забезпеченні принципу верховенства права, який нерозривно пов'язаний з верховенством Конституції і законів України в системі нормативно-правових актів. У сфері запобігання корупції це відображається в забезпеченні неухильного додержання Конституції і законів України, насамперед спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції. Адже, на жаль, нерідко діяльність із запобігання корупції здійснюється не завжди у повній відповідності до закону – як через неправильне розуміння або завідоме спотворення змісту закону окремими суб'єктами його застосування, так і через вади самого закону.

Зокрема, за результатами аналізу відповідних положень Закону «Про запобігання корупції», в яких відтворені у спотвореному вигляді положення інших законодавчих актів (КАС України, ЦК України, ГК України тощо), до основних напрямів участі судів загальної юрисдикції в запобіганні та протидії корупції слід віднести розгляд справ про:

1) адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, до яких належать: порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (ст. 172-4 КУпАП); порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків (ст. 172-5 КУпАП); порушення вимог фінансового контролю (ст. 172-6 КУпАП); порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (ст. 172-7 КУпАП); незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень (ст. 172-8 КУпАП); нежиття заходів щодо протидії корупції (ст. 172-9 КУпАП);

2) адміністративні правопорушення, суміжні з корупційними правопорушеннями, до яких належать: невиконання законних вимог (приписів) Національного агентства (ст. 188-46 КУпАП); порушення порядку надання або отримання внеску на підтримку політичної партії, порушення порядку надання або отримання державного фінансування статутної діяльності політичної партії, порушення порядку надання або отримання фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення передвиборної агітації або агітації з всеукраїнського або місцевого референдуму (ст. 212-15 КУпАП); порушення порядку подання фінансового звіту про надходження і використання коштів виборчого фонду, звіту партії про

майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру (ст. 212-21 КУпАП);

3) відшкодування збитків, шкоди, завданої державі внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення (ст. 66 Закону);

4) визнання незаконними нормативно-правових актів, рішень, виданих (прийнятих) з порушенням вимог Закону «Про запобігання корупції», за заявою заінтересованої фізичної особи, об'єднання громадян, юридичної особи, прокурора, органу державної влади, зокрема Національного агентства, органу місцевого самоврядування (ч. 1 ст. 67 Закону);

5) визнання недійсним правочину, укладеного внаслідок порушення вимог Закону «Про запобігання корупції» (ч. 2 ст. 67 Закону);

б) відновлення прав фізичних та юридичних осіб, порушених унаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення (ч. 1 ст. 68 Закону);

7) відшкодування збитків, шкоди, завданій фізичній або юридичній особі внаслідок незаконних рішень, дій або бездіяльності суб'єкта, який здійснює заходи щодо запобігання і протидії корупції (ч. 2 ст. 68 Закону);

8) спеціальну конфіскацію коштів та іншого майна, одержаного внаслідок вчинення корупційного правопорушення (ст. 69 Закону);

9) кримінальні корупційні правопорушення або кримінальні правопорушення, пов'язані з корупцією (зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 ККУ); декларування недостовірної інформації (ст. 366-1 ККУ); прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 ККУ); незаконне збагачення (ст. 368-2 ККУ) тощо.

Висновки. Отже, Конституційний Суд України та суди загальної юрисдикції, розглядаючи відповідні категорії адміністративних, цивільних, господарських та кримінальних справ, справ про адміністративні правопорушення, можуть ефективно впливати як на практику нормотворчості, так і на практику правозастосування у сфері запобігання та протидії корупції, в тому числі у сфері запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Вирішуючи питання конституційності законів та ухвалюючи іменем України обов'язкові до виконання рішення, вони в такий спосіб здійснюють, з одного боку, функцію судового контролю в цій сфері, а з другого – функцію судового захисту прав та свобод людини і громадянина.

Список літератури:

1. Авер'янов В.Б., Андрійко О.Ф. Виконавча влада і державний контроль. Київ, 1999. 48 с.
2. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч.: у 2 т. / ред. колегія: В.Б. Авер'янов (гол.). Київ, 2004. Т. 1. 584 с.
3. Андрійко О.Ф. Контроль в демократическом государстве: проблемы и тенденции. Киев, 1994. 166 с.
4. Атаманчук Г.В. Государственное управление (организационно-функциональные вопросы): уч. пособие. Москва, 2000. 302 с.
5. Безуглов А.А., Солдатов С.А. Конституционное право России: учебник для юрид. вузов (полный курс): в 3 т. Москва, 2001. Т. 3. 751 с.
6. Бобровник С.В., Онищенко Н.М. Верховенство закону: проблемы законодавчого забезпечення. *Правова держава. Щорічник наукових праць*. 1994. Вип. 5. С. 69–74.
7. Головатий С. «Верховенство закону» versus «верховенство права»: філологічна помилка, професійна недбалість чи науковий догматизм? *Вісник Академії правових наук*. 2003. № 2–3. С. 96–113.
8. Загальна теорія держави і права: навч. посіб. / за ред. В.В. Копейчикова. Київ. Юрінком-Інтер, 2000. 320 с.
9. Колесник В.В., Новосьолов О.Б., Бичковський О.П. Верховенство закону: правопозитивне розуміння і структурний аналіз. *Правова держава. Щорічник наукових праць*. 1994. Вип. 5. С. 62–68.
10. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: учебник: в 4 т. / отв. ред. Б.А. Страшун. Москва, 1996. Т. 1–2. 778 с.
11. Общая теория государства и права. Академический курс: в 2 т. / отв. ред. проф. М.Н. Марченко. Москва, 1988. Т. 1. 416 с.
12. Теория государства и права: учебник для юридических вузов и факультетов / под ред. В.М. Корельского и В.Д. Перевалова. Москва, 1998. 570 с.
13. Тимошенко В.І. Верховенство закону як принцип правової держави. *Правова держава. Щорічник наукових праць*. 1996. Вип. 6. С. 86.
14. Шаповал В. Верховенство закону як принцип Конституції України. *Право України*. 1999. № 1. С. 5–7.
15. Шаповал В. Офіційне тлумачення як функція Конституційного Суду України (питання теорії). *Вісник Конституційного Суду України*. 1999. № 3. С. 52–57.

**ОРГАНЫ СУДЕБНОЙ ВЛАСТИ В МЕХАНИЗМЕ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ
И ПРЕОДОЛЕНИЯ КОНФЛИКТА ИНТЕРЕСОВ В ГОСУДАРСТВЕННОМ УПРАВЛЕНИИ**

В статье рассматривается роль органов судебной власти в механизме государственного управления в плане выполнения функции судебного контроля. Определены суть, формы и принципы участия органов судебной власти в формировании и реализации антикоррупционной политики государства, в том числе в механизме предотвращения и преодоления конфликта интересов в государственном управлении.

Ключевые слова: суд, Конституционный суд, конфликт интересов, личный интерес, государственная служба, должностное лицо, государственное управление.

**JUDICIAL GOVERNMENT BODIES IN THE MECHANISM OF PREVENTION
AND OVERCOMING THE CONFLICT OF INTERESTS IN PUBLIC ADMINISTRATION**

This article showed the role of judicial government bodies in the mechanism of public administrations and the function of judicial control. In addition to this, here are defined content, tasks, forms and principles of judicial governments participation in resolve a conflict of interests in public administration.

Key words: court, Constitutional Court, conflict of interests, personal interest, public service, public officer, public administration.